

Posudek diplomové práce Jakuba Formánka *Filosofie a svoboda. Schellingova filosofie svobody ve spise z roku 1809*, UK ETF, Praha 2007

Jakub Formánek si vybral téma velice obtížné: vyložit Schellingův *Freiheitsschrift*. Vedle standardních výkladů (Fuhrmans, Heidegger aj.) to může vypadat jako dílo marné, pouhá nápodoba a rozmělnění, Formánkovi však jde o *vlastní* pochopení této problematiky. Je proto třeba hodnotit, nakolik a jak vůbec *sám* pochopil to, co se obyčejnému chápání tak vzpírá. Zde jeho diplomová práce zanechává ještě jisté otazníky, k jejichž odstranění by mohla přispět závěrečná obhajoba.

Zdá se, že náš vykladač nezanedbal žádnou z možných přípravných prací: Nejprve si vytýčil hrubé rysy podnikaného díla, nakolik je lze vytušit z Schellingova vlastního nadpisu. Přitom dospěl ke snad ne úplně banálnímu zjištění, že v diskusi o svobodě jde o základy filosofie samé. Poté snesl velké množství údajů a dat, věcných, méně věcných i ryze biografických, ke kontextu Schellingova díla. Zde by šlo asi vznést nejvíce kritických námitek k relevanci, pořádání a celkovému vyznění snesených informací. Nejlepší částí práce je bezesporu vlastní výklad „bytnosti lidské svobody“ na 30 hutných stranách v druhé části práce (ss. 41-74). Nejprve je zkoumán vztah svobody a systému, poté svobody a nutnosti. Zmíněna jsou všechna klíčová místa Schellingova díla a také alespoň v hrubých rysech komentována.

Freiheitsschrift je sice jedním z nejpopulárnějších, protože nejstručnějších a nejvíce vydávaných Schellingových děl. To svádí k četbě Schellinga „z *Freiheitsschriftu*“, což ovšem nemusí být počin nejsnadnější a nakonec asi ani nejšťastnější. Tomuto „optickému klamu“ možná nakonec podlehla i předkládaná práce. *Freiheitsschrift* však začíná dávat jakýsi smysl teprve se zřetelem k pozdější Schellingově filosofii, zvláště k *Weltalterům*. Dílo je navíc ovlivněno teosofickou četbou, snad Böhmem, možná spíše Oetingerem a kabalou a je proto velmi obtížné převádět ho do střízlivého jazyka soustavné reflexe, popř. vztahovat ke zkušenosti, kterou může učinit každý. V tomto ohledu musí Formánek nejednou rezignovat na výklad a spokojit se s opakováním. Na s. 60 pak zcela rezignuje na výklad a uchýlí se k mýtu („Krátký mýtus o počátku“), což může nejprve působit podivným dojmem, ale možná to je v danou chvíli celé věci přiměřenější než hledání tenkých a často těžko sledovatelných nitek „odkud“ mohl Schelling tu či onu myšlenku čerpat, jak to názorně ukazuje pozn. 120.

Lze říci, že co mohl náš vykladač vykonat, to také s nemalým úsilím a jistou snahou o soustavnost vykonal. Otázka je, zda mu to nějak pomohlo v jeho vlastních nesnázích, tedy v otázkách, kterými svou práci začíná („Proč právě Já? ... Život je prostě takový“ s. 5). Klíčem k tomu by možná mohla být kapitola 3.2.3.2. věnovaná inteligibilnímu činu. Odtud by se možná mohla i měla odvíjet obhajoba celého podniku. – Na druhé straně má práce ještě celou řadu ne zcela domyšlených míst, ba nepřesností a nedorozumění. Zde uvádíme některá z nich:

1. Kapitola 2.1. neorganicky míchá životopisné údaje s některými systematickými náběhy, které by snad pro výklad *Freiheitsschriftu* nebyly zcela bez významu, ale v moři partikulárních informací se ztrácejí.

2. Příklad jednání proti kategorickému imperativu („ježdění vlevo“) ze s. 32 je dosti zavádějící. Dopravní vyhláška přece ještě není „všeobecné zákonodárství“.

3. Není úplně jasné, co Schelling chápe systémem. Naprosto temná je věta ze s. 41: „Pod systémem Schelling myslí celkovou průkaznost jednotlivého, v našem případě je to svoboda, s celkem vědeckého názoru světa.“

4. Na s. 44 není jasné jak se k sobě mají „mavní řád“ a „absolutní identita“. Je-li Bůh „mavní řád“, pak může stěží zastřešovat „mavní řád“ jako „absolutní identita“. Je-li Bůh chápán jako „absolutní identita“, pak už není chápán jen jako „mavní řád“.

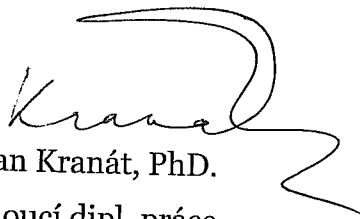
5. Na s. 57 je zavádějící přirovnání *Ungrundu* k temnotě, „z níž se teprve rodí světlo“. Vždyť výše sám Schelling mluví o *Ungrundu* jako o „absolutní identitě světla a temnoty“.

6. Jak rozumět tvrzení ze s. 63, že *Ungrund* je „diskursivně mimočasová rovina“? Co „diskursivního“, ať už v jakémkoli smyslu, může být v počátku všech počátků?

Celkově má práce povahu chůze správným směrem, leč se spoustou úroků a přešlápnutí. K získání virtuozity by měl autor tuto cestu projít ještě několikrát. Podle dojmu závěrečné obhajoby doporučuji práci klasifikovat stupni B-C.

Trutnov na svátek sv. Tomáše Akvinského

28. ledna 2008

Jan Kranát, PhD.
vedoucí dipl. práce